

> Retouradres Postbus 20301 2500 EH Den Haag

Aan de voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

**Directoraat-Generaal
Straffen en Beschermen**
Directie Sanctietoepassing en
Jeugd

Turfmarkt 147
2511 DP Den Haag
Postbus 20301
2500 EH Den Haag
www.rijksoverheid.nl/venj

Ons kenmerk
794433

*Bij beantwoording de datum
en ons kenmerk vermelden.
Wilt u slechts één zaak in uw
brief behandelen.*

Datum 2 september 2016
Onderwerp Reactie op Verslag Schriftelijk Overleg over de levenslange
gevangenisstraf

De vaste commissie voor Veiligheid en Justitie heeft mij een groot aantal vragen en opmerkingen voorgelegd over mijn brief van 2 juni 2016 inzake de wijzigingen in de tenuitvoerlegging van de levenslange gevangenisstraf (Kamerstuk 29279, nr. 325). Graag wil ik de leden van de verschillende fracties danken voor hun inbreng. Zoals ik in mijn brief heb geschreven, zijn er verschillende onderwerpen die nog nadere uitwerking vergen. De door de leden van de verschillende fracties gestelde vragen zijn daarbij een belangrijke stimulans. Zij helpen mij om bij de nadere uitwerking daar uit te komen waar het mij om te doen is, namelijk het verzekeren dat de levenslange gevangenisstraf ook in de toekomst opgelegd kan en zal worden als dat nodig is om de maatschappij te beschermen tegen de ernstigste misdadigers.

In deze brief ga ik allereerst in een algemeen deel kort in op de voorgeschiedenis, beschrijf ik het dagprogramma en de resocialisatie van (levenslanggestrafte) gedetineerden in het gevangeniswezen, ga ik in op de actuele jurisprudentie en op de periodieke toetsing en het adviescollege. Hiermee wordt een aanzienlijk deel van de vragen die zijn gesteld door leden van de verschillende fracties van uw Kamer beantwoord. Vervolgens beantwoord ik per onderwerp de overige vragen van uw Kamer.

Inleiding

In 1870 is ter gelegenheid van de afschaffing van de doodstraf in Nederland de levenslange tuchthuisstraf ingevoerd. Bij de inwerkingtreding van het Wetboek van Strafrecht in 1886 is de levenslange gevangenisstraf als de zwaarste sanctie gehandhaafd. Ook nu is de levenslange gevangenisstraf nog steeds de zwaarste straf die het Nederlandse rechtssysteem kent. Zij is bedoeld voor de bestraffing van misdrijven die zo ernstig zijn en waarbij het gevaar dat de veroordeelde na invrijheidstelling opnieuw een ernstig gevaar voor de samenleving zal vormen zo groot, dat zeer langdurige uitsluiting uit de maatschappij, in beginsel voor de rest van het leven, noodzakelijk is. Naast een herzieningsprocedure bij de Hoge Raad als nieuwe feiten aan het licht komen nadat het vonnis is uitgesproken, kan de levenslange gevangenisstraf beëindigd worden als gratie wordt verleend omdat

het voortzetten van de tenuitvoerlegging van de levenslange gevangenisstraf geen met de strafrechtstoepassing na te streven doel in redelijkheid dient, zoals artikel 2 van de Gratiwet dat formuleert.

**Directoraat-Generaal
Straffen en Beschermen**
Directie Sanctietoepassing en
Jeugd

De rechter legt niet voor niets in bepaalde gevallen een levenslange gevangenisstraf op. In deze gevallen is weloverwogen niet gekozen voor terbeschikkingstelling (tbs), de maatregel die wordt opgelegd aan mensen die zware delicten hebben gepleegd en lijden aan een psychiatrische ziekte of stoornis die hun gedrag heeft beïnvloed. In het algemeen stelt de rechter daarom de daders die een levenslange gevangenisstraf opgelegd krijgen geheel verantwoordelijk voor hun daden. Ik vind het daarom gerechtvaardigd dat de levenslange gevangenisstraf in beginsel levenslang is. Het gaat hierbij om veroordeelden die de ernstigste misdrijven hebben gepleegd, die daarvoor de volledige verantwoordelijkheid dienen te dragen en waarbij de noodzaak van vergelding en bescherming van de samenleving langdurig voorop moeten staan. Het is daarom van belang dat de levenslange gevangenisstraf ook in de toekomst nog opgelegd blijft worden.

Datum
2 september 2016

Ons kenmerk
794433

Als gevolg van een aantal internationale en nationale rechterlijke uitspraken in de laatste jaren is de toepassing en tenuitvoerlegging van de levenslange gevangenisstraf in Nederland onder druk komen te staan. Het kernpunt is daarbij dat levenslanggestraften niet de kans mag worden ontnomen om ooit nog in vrijheid te worden gesteld, indien er sprake is van zodanige veranderingen aan de zijde van de veroordeelde en zodanige vooruitgang is geboekt in zijn of haar resocialisatie, zoals het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) dat noemt, dat voortzetting van de tenuitvoerlegging van de levenslange gevangenisstraf niet langer gerechtvaardigd is omdat daarmee niet langer een legitiem doel wordt gediend.

Nu de rechter de herbeoordeling en het perspectief op vrijlating dat levenslanggestraften moet worden geboden nader heeft geduid, is het noodzakelijk om een aantal wijzigingen aan te brengen in de tenuitvoerlegging van de levenslange gevangenisstraf in Nederland teneinde oplegging van deze straf ook in de toekomst mogelijk te houden. Deze voorgenomen wijzigingen heb ik uw Kamer kenbaar gemaakt bij brief van 2 juni jl. In de brief heb ik onder meer aangegeven dat ik voornemens ben een adviescollege op te richten dat na 25 jaar detentie zal toetsen of een levenslanggestrafte in aanmerking kan komen voor re-integratieactiviteiten. Met deze activiteiten wordt een gedetineerde de mogelijkheid geboden zich (verder) voor te bereiden op een daadwerkelijke terugkeer in de maatschappij. Pas dan kan in mijn optiek (uiteindelijk) een aanvang worden gemaakt met de vijf leefgebieden in het kader van nazorg (werk en inkomen, huisvesting, ID-bewijs, schulden en zorg). Tijdens de gratieprocedure wordt getoetst of met de voortzetting van de straf nog een legitiem doel wordt gediend.

Gratieverzoeken worden conform de door de Gratiwet voorgeschreven procedure afgehandeld. Voor gratieverzoeken van levenslanggestraften betekent dit dat het advies wordt gevraagd van de rechter die de straf heeft opgelegd en het Openbaar Ministerie. Aan de hand van deze adviezen wordt vervolgens op basis van de individuele omstandigheden op het gratieverzoek beslist. Indien positief wordt beslist op een gratieverzoek van een levenslanggestrafte, zal betrokkene

eerst zorgvuldig moeten worden voorbereid op terugkeer in de maatschappij en kan hij vervolgens onder voorwaarden in vrijheid worden gesteld. Bij het vaststellen van die voorwaarden zal vanzelfsprekend ook rekening worden gehouden met de belangen van slachtoffers en nabestaanden.

**Directoraat-Generaal
Straffen en Beschermen**
Directie Sanctietoepassing en
Jeugd

Op dit moment zijn in totaal 40 gedetineerden veroordeeld tot een levenslange gevangenisstraf, waarvan 33 gedetineerden onherroepelijk. Hoewel het hier gaat om een relatief kleine groep gedetineerden die de ernstigste misdrijven hebben gepleegd en hiervoor de zwaarste straf opgelegd hebben gekregen die wij in ons rechtssysteem kennen, moeten we ons ook realiseren dat zij qua type geweldsdelict, gedrag, persoonlijke kenmerken en levensloop en (eventuele) psychische of psychiatrische stoornissen erg van elkaar verschillen. Dat maakt dat individueel maatwerk en een persoonsgerichte aanpak geboden zijn en ook niet op voorhand te zeggen is of en zo ja, na hoeveel jaar detentie het verantwoord zou kunnen zijn om de levenslanggestrafte terug te laten keren in de samenleving.

Datum
2 september 2016

Ons kenmerk
794433

Dagprogramma en resocialisatie in detentie

Eén van de pijlers van het gevangeniswezen van de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI) is de persoonsgerichte aanpak. Detentieschade wordt zo veel mogelijk beperkt door het scheppen van een humaan detentieklimaat. Daarbij speelt de omgang van het DJI-personeel met de gedetineerden een grote rol. Tijdens de detentie worden door de DJI-medewerkers vanaf de start van de detentie rapportages opgesteld van het gedrag van alle gedetineerden die de basis vormen voor de plaatsing van gedetineerden in het basisprogramma of het plusprogramma. Door de omgang van het personeel met de gedetineerden, de rapportages en overige signalen wordt duidelijk of een gedetineerde begeleiding of ondersteuning op sociaal vlak nodig heeft of dat sprake is van een zorgbehoefte. Veroordeelden krijgen tijdens de tenuitvoerlegging van de straf de kans te normaliseren en te resocialiseren. Dit betekent dat er een zinvolle dagbesteding wordt geboden gedurende ten minste 42,5 uur per week, dat er op indicatie gedragsinterventies kunnen worden aangeboden, zoals bijvoorbeeld een training agressieregulatie, en zo nodig psychiatrische, psychologische en medische zorg. Modules als Kies voor Verandering en de Reflector, waarvan deelname verplicht is om in een plusprogramma te kunnen komen, dragen bij aan een beter inzicht van de gedetineerde in (de gevolgen van) zijn handelen en zijn sociale vaardigheden en geven inzicht in de motivatie van de gedetineerde om te werken aan zijn resocialisatie.

Om iedere gedetineerde de juiste zorg te kunnen geven, is er in iedere penitentiaire inrichting een Psycho-Medisch Overleg (PMO). Dit overleg bestaat uit één of meer psychiaters, psychologen, artsen en justitieel verpleegkundigen. Het PMO bepaalt of en zo ja welke zorg de gedetineerde moet worden aangeboden, en op welke plaats. Zo kan het PMO adviseren een gedetineerde over te plaatsen naar een Extra Zorg Voorziening als er behoefte is aan extra zorg en structuur. Als sprake is van psychiatrische problemen en behandeling is aangewezen, kan de gedetineerde bijvoorbeeld in een Penitentiair Psychiatrisch Centrum (PPC) worden geplaatst. Een PPC geeft speciale zorg aan gedetineerden met een psychiatrische stoornis, zoals een psychose of een persoonlijkheidsstoornis. Plaatsing in een PPC

is aan de orde zolang dat nodig is, mede met het oog op een humane tenuitvoerlegging van de opgelegde straf.

Voor de levenslanggestraften is dit alles niet anders. Vanaf de start van de detentie staat het dagprogramma in het teken van resocialiseren en wordt een volwaardig pakket aan activiteiten aangeboden. Er is sprake van structuur, regelmaat en het aanspreken op de eigen verantwoordelijkheid van gedetineerden. Zolang de zorgbehoefte daartoe aanleiding geeft kan de levenslanggestrafte geplaatst worden in een PPC. Zeker in het geval van (zeer) langdurig gestraften bestaat het risico dat gedetineerden inactief worden en zich reactief opstellen. Om institutionalisering zo veel mogelijk te beperken zet DJI in op het bevorderen van de zelfredzaamheid van de gedetineerden en het belonen van positief gedrag door promotie naar het plusprogramma. Verder kunnen levenslanggestraften worden geplaatst op een afdeling die is ingericht op langdurig verblijf, mits dit vanuit veiligheidsoptiek verantwoord is. Het verschil met de gedetineerden met een tijdelijke straf is daarbij wel dat er geen concrete datum van invrijheidstelling kan worden vastgesteld, omdat levenslang in beginsel levenslang is. In de fase tot de toetsing is verlof uitgesloten en worden ook geen interventies aangeboden die zien op een daadwerkelijke terugkeer in de samenleving.

In het door mij voorgestelde model komen levenslanggestraften pas in aanmerking voor activiteiten die zijn gericht op de concrete terugkeer in de maatschappij als door de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie is ingestemd met een advies van het adviescollege waarin staat dat met deze activiteiten dient te worden gestart. Zoals hierboven aangegeven heb ik gekozen voor een eerste toetsing door en advies van het adviescollege na 25 jaar detentie. Als dit aan de orde is wordt naast het detentieplan ook een re-integratieplan opgesteld en wordt de gedetineerde tijdens het traject onder meer op vijf onderdelen ondersteund: een geldig identiteitsbewijs, onderdak direct na ontslag uit detentie, inkomen uit werk of een (tijdelijke) uitkering om na ontslag uit detentie in het eerste levensonderhoud te kunnen voorzien en indien arbeid niet beschikbaar is een vorm van dagbesteding, inzicht in schuldenproblematiek en het realiseren van (continuïteit van) zorg en een zorgverzekering. In de fase van het re-integratietraject wordt een nog groter beroep gedaan op de zelfredzaamheid en zelfontplooiing van de levenslanggestrafte en wordt van de levenslanggestrafte verwacht dat hij initiatief toont. Dit is van belang omdat bij langgestrafte gedetineerden onontkoombaar is dat institutionalisering zich in meer of mindere mate heeft gemanifesteerd. Daarom is het noodzakelijk dat aan de levenslanggestrafte, als hij mag starten met een re-integratietraject, geleidelijk meer vrijheden worden toegekend en zijn ontwikkelingen goed te monitoren.

**Directoraat-Generaal
Straffen en Beschermen**
Directie Sanctietoepassing en
Jeugd

Datum
2 september 2016

Ons kenmerk
794433

De rechtspraak van het EHRM en de Hoge Raad

Het EHRM heeft zich inmiddels in een aantal zaken uitgelaten over de verenigbaarheid van de levenslange gevangenisstraf met artikel 3 EVRM (verbod op onmenselijke behandeling en bestraffing)¹. Op 5 juli 2016 heeft ook de Hoge Raad arrest gewezen over de oplegging en tenuitvoerlegging van de levenslange gevangenisstraf in verband met de eisen van artikel 3 EVRM. Uit de rechtspraak van het EHRM, zoals bevestigd in het arrest van de Hoge Raad, volgt dat de oplegging van een levenslange gevangenisstraf op zichzelf niet onverenigbaar is met artikel 3 EVRM, ook niet wanneer deze in een concreet geval volledig ten uitvoer wordt gelegd en dus nooit tot vrijlating wordt overgegaan. Volgens het EHRM is een levenslange gevangenisstraf niet problematisch zolang deze *de jure en de facto* kan worden gereduceerd. Ook levenslanggestraften moeten een perspectief op vrijlating houden, zo stelt het EHRM. Dat betekent dat een levenslange gevangenisstraf op enig moment moet worden herbeoordeeld, waarbij de vraag centraal staat of zich zodanige veranderingen aan de zijde van de veroordeelde hebben voltrokken en zodanige vooruitgang is geboekt in zijn of haar resocialisatie dat er met de voortzetting van de tenuitvoerlegging van de straf geen legitieme strafdoelen meer worden gediend. In de zaak *Vinter e.a./het Verenigd Koninkrijk* geeft het EHRM aan dat de lidstaten op dit punt een grote beoordelingsruimte (*margin of appreciation*) toekomt. Het is derhalve niet aan het EHRM om te bepalen hoe de herbeoordeling precies moet worden vormgegeven (rechterlijk of administratief) (*Vinter* r.o. 120). In de zaak *Murray/Nederland* wordt deze overweging herhaald, waarbij het EHRM uitdrukkelijk aangeeft dat een gratieregeling aan de eisen van artikel 3 EVRM kan voldoen (r.o. 99). In zijn arrest van 5 juli 2016 geeft ook de Hoge Raad aan dat de jurisprudentie van het EHRM niet inhoudt dat een voorziening ter verkorting van de levenslange gevangenisstraf uitsluitend kan bestaan uit een wettelijk voorgeschreven periodieke herbeoordeling van de straf door een rechter. Wel benadrukt de Hoge Raad dat het opdragen van een herbeoordeling aan de rechter op zichzelf een belangrijke waarborg vormt dat de tenuitvoerlegging van de levenslange gevangenisstraf in overeenstemming met artikel 3 EVRM plaatsvindt (r.o. 3.3.).

De lidstaten hebben volgens het EHRM ook beoordelingsruimte bij het bepalen van het moment waarop de herbeoordeling zou moeten plaatsvinden (r.o. 120 uit *Vinter e.a./het Verenigd Koninkrijk*). Wel geeft het Hof aan dat er uit het vergelijkende en internationale recht duidelijke steun blijkt voor een herbeoordeling na een vaste periode van doorgaans vijftientig jaar.

De termijn van vijftientig jaar is volgens deze jurisprudentie dus geen absolute norm, maar wel een belangrijke richtsnoer voor de bevoegde nationale autoriteiten. Dat die termijn van vijftientig jaar geen absolute norm is, blijkt ook uit de uitspraak *Bodein/Frankrijk*, waarin het Hof oordeelt dat een procedure voor herbeoordeling 26 jaar na de strafoplegging niet in strijd is met artikel 3

¹ Zie o.a. EHRM 12 februari 2008, nr. 21906/04 (*Kafkaris/Cyprus*), EHRM 2 september 2010, nr. 36295/02 (*Iorgov/Bulgarije*), EHRM 9 juli 2013, nrs. 66069/09, 130/10 en 3896/10 (*Vinter e.a./Verenigd Koninkrijk*), EHRM 20 mei 2014, nr.73593/10 (*Magyar/Hongarije*), EHRM 13 november 2014, nr. 40014/10 (*Bodein/Frankrijk*), EHRM 3 februari 2015, nr. 57592/08 (*Hutchinson/Verenigd Koninkrijk*) en EHRM 26 april 2016, nr. 10511/10 (*Murray/Nederland*).

**Directoraat-Generaal
Straffen en Beschermen**
Directie Sanctietoepassing en
Jeugd

Datum
2 september 2016

Ons kenmerk
794433

EVRM.² Mede om die reden hou ik vast aan mijn voorstel om te beginnen met de periodieke toets na vijftwintig jaar detentie.

Een eerste toets na vijftwintig jaar sluit ook goed aan bij het huidige Nederlandse sanctiestelsel, in die zin dat de duur van de detentie van een levenslanggestrafte mijns inziens in beginsel substantieel langer zou moeten zijn dan de duur van de detentie van iemand die is veroordeeld tot de maximale tijdelijke gevangenisstraf van dertig jaar. De levenslange gevangenisstraf is immers de zwaarste straf die het Nederlandse rechtssysteem kent. In het licht hiervan zou het merkwaardig zijn als een opgelegde levenslange gevangenisstraf zou leiden tot een minder lange detentieperiode dan het geval zou zijn bij de maximale tijdelijke gevangenisstraf, waarbij de gedetineerde immers in principe na twintig jaar detentie (twee derde van de straf) in aanmerking komt voor voorwaardelijke invrijheidsstelling. Dat zou geen recht doen aan de keuze van de rechter om de zwaarste straf van ons rechtssysteem op te leggen.

Periodieke toetsing

De door mij voorgestelde periodieke toetsing zal worden uitgevoerd door een adviescollege. Ik stel daarbij voorop dat de uiteindelijke beslissing over het al dan niet aanbieden van activiteiten gericht op re-integratie, waaronder de mogelijkheid om met verlof te gaan, bij de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie ligt. Immers, de tenuitvoerlegging van vrijheidsbenemende straffen ligt in handen van het bestuur. Hierin komt met de door mij voorgestelde beleidswijzigingen geen verandering. Wat wel wijzigt is dat de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie zich in de toekomst bij dergelijke beslissingen zal laten adviseren door een onafhankelijk gezaghebbend orgaan. Daarmee roep ik een systeem in het leven dat aansluit bij bijvoorbeeld de verlofsystematiek van de terbeschikkingstelling (tbs), waarbij na advisering door Adviescollege Verloftoetsing de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie een beslissing neemt.

Rol van de rechter

Tegen beslissingen inzake daadwerkelijke uitvoering van resocialisatie- en re-integratieactiviteiten, waaronder verlof, staat op grond van de Penitentiaire beginselenwet bezwaar en beroep, dan wel beklag en beroep open. De beklag-en/of beroepsprocedure wordt door de Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming (RSJ) behandeld. Tegen een beslissing van de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie op een advies van het voorgestelde adviescollege om te starten met re-integratieactiviteiten staat een procedure bij de voorzieningenrechter open. De rechter speelt dan ook een belangrijke rol in de door mij voorgestelde wijzigingen in de tenuitvoerlegging van de levenslange gevangenisstraf. Ik merk daarbij op dat deze rol nog wordt versterkt indien uitwerking wordt gegeven aan mijn wens ook een lid van de rechterlijke macht te laten plaatsnemen in het nog op te richten adviescollege.

**Directoraat-Generaal
Straffen en Beschermen**
Directie Sanctietoepassing en
Jeugd

Datum
2 september 2016

Ons kenmerk
794433

² EHRM 13 november 2014, nr. 40014/10 (*Bodein/Frankrijk*), r.o. 61

Taken adviescollege

Het adviescollege zal zich zoals gezegd moeten gaan buigen over de vraag of en zo ja, op welke wijze een levenslanggestrafte in aanmerking komt voor activiteiten gericht op re-integratie. Het Adviescollege Verloftoetsing tbs zal hierbij als inspiratiebron gelden. Ten behoeve van de toetsing zal de levenslanggestrafte ter observatie tijdelijk naar het Pieter Baan Centrum (Nederlands Instituut voor Forensische Psychiatrie en Psychologie, NIFP) worden overgeplaatst waar onderzoek zal worden gedaan gericht op diagnostiek en risicoanalyse. Daarbij zal onder meer een oordeel worden gegeven over de persoonlijkheidsontwikkeling en zal een inschatting worden gemaakt van gewelddadig gedrag. Het NIFP geeft aan wat gelet op de diagnostische bevindingen en risicoanalyse de kans is op geweldsdelicten. Ook zal bij de toetsing een nabestaanden- en slachtofferonderzoek worden uitgevoerd.

Het advies van het adviescollege kan een positief of een negatief advies betreffen. In beide gevallen is het noodzakelijk om op termijn een vervolgoetsing te laten plaatsvinden. Als het adviescollege adviseert dat een levenslanggestrafte nog niet in aanmerking komt voor het starten van activiteiten gericht op re-integratie en de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie dit advies overneemt, dient een vervolgoetsing plaats te vinden omdat de mogelijkheid bestaat dat een levenslanggestrafte op een later moment wel in aanmerking komt voor dergelijke activiteiten.

Ik heb er voor gekozen om geen vaste termijn te bepalen voor het uitvoeren van vervolgoetsingen, omdat per casus kan verschillen wanneer een vervolgoets is aangewezen en maatwerk derhalve essentieel is. Dit geldt niet alleen voor de situatie waarin het adviescollege een positief advies afgeeft, maar ook wanneer dit een negatief advies betreft. Voor de vervolgoetsing wordt per individueel geval en per toetsing door het adviescollege beoordeeld welke onderzoeken er (opnieuw) dienen te worden uitgevoerd en op welke termijn een vervolgoets plaats zal moeten vinden.

Gezag

Ik vertrouw erop dat dit ertoe zal leiden dat het adviescollege gezaghebbend zal zijn en een dusdanige positie zal innemen dat de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie slechts op goed gemotiveerde gronden van een advies van dit college kan afwijken. Zoals vermeld in mijn brief aan de Kamer van 2 juni jl. stel ik voor dat het adviescollege zal bestaan uit een gezaghebbende voorzitter en vier leden, waarvan twee met een juridische en twee met een gedragsdeskundige achtergrond (één psycholoog en één psychiater). Het is mijn bedoeling hiervoor leden te werven die uitgebreide expertise hebben opgebouwd in de strafrechtpraktijk en de tenuitvoerlegging van straffen. Voorts wil ik voor het adviescollege bovendien leden werven die specifiek de positie en belangen van slachtoffers en nabestaanden kunnen behartigen. Het adviescollege is een onafhankelijk orgaan.

Ter waarborging van de onafhankelijkheid van de leden stel ik voor dat de geselecteerden op voordracht van de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie bij Koninklijk Besluit zullen worden benoemd voor een periode van twee jaar waarbij

**Directoraat-Generaal
Straffen en Beschermen**
Directie Sanctietoepassing en
Jeugd

Datum
2 september 2016

Ons kenmerk
794433

eenmalig de mogelijkheid tot herbenoeming bestaat. Als eerder vermeld zal hierbij het Adviescollege Verloftoetsing als leidraad gelden.

Nadere uitwerking beleidsvoorstellen, waaronder het inrichten van het adviescollege

De door mij voorgestelde beleidswijzigingen dienen nog nader te worden uitgewerkt. Een onderdeel van de uitwerking van mijn voorstellen betreft de nadere invulling van de taken en bevoegdheden van het adviescollege en de wijze waarop dit college concreet zal worden ingericht. Daarbij kan gedacht worden aan de concrete taak van het adviescollege, namelijk het inhoudelijk beoordelen of aan een levenslanggestrafte activiteiten gericht op re-integratie, bijvoorbeeld verlof moeten worden aangeboden en het daarover gemotiveerd advies uitbrengen aan de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie. Voorts kan gedacht worden aan de vaststelling van de adviezen van het adviescollege, de te hanteren methodiek, haar oordeelsvorming en advisering.

Ik streef ernaar dit eind 2016 af te ronden. Hiermee zal ik de wijzigingen rondom de tenuitvoerlegging van de levenslange gevangenisstraf nader hebben ingevuld voorafgaand aan de door de Hoge Raad in zijn uitspraak van 5 juli jl. gestelde termijn. Op dat moment zal ook helder zijn hoeveel kosten de inrichting van het adviescollege met zich brengt.

De uitspraak van de Hoge Raad van 5 juli jl. zal ik uiteraard, in samenwerking met verschillende ketenpartners en de rechterlijke macht, meenemen in de door mij voorgestelde wijzigingen in de tenuitvoerlegging van de levenslange gevangenisstraf. De Raad voor de rechtspraak is een van de partners bij de uitwerking van het voorstel en zal deelnemen aan de in dit verband in te stellen ronde tafelgesprekken.

Verhouding periodieke toetsing en gratieprocedure

Gratie is in Nederland het instrument om te beoordelen of met het voortzetten van de tenuitvoerlegging van de levenslange gevangenisstraf nog een legitiem doel wordt gediend en dus of de door de rechter opgelegde levenslange gevangenisstraf kan worden verkort. Ten aanzien van de inhoudelijke invulling van de gratieprocedure worden geen wijzigingen voorgesteld. De door mij voorgestelde periodieke toetsing is echter wel relevant voor de gratieprocedure. Het succesvol deelnemen aan activiteiten gericht op re-integratie, na een positief advies van het adviescollege, geeft inzichten die van belang zijn voor de beslissing op het gratieverzoek. De periodieke toetsing vormt een nadere normering van de huidige tenuitvoerleggingspraktijk om vervolgens tot een gedegen advies van de rechterlijke macht en het Openbaar Ministerie te komen in een toekomstige gratieprocedure. De periodieke toets is als het ware het voortraject van de gratieprocedure. Op die manier dragen de door mij voorgestelde wijzigingen bij aan het bieden van perspectief op mogelijke vrijlating waarin de gratieprocedure voorziet. Het vorenstaande leidt ertoe dat voor de levenslanggestrafte duidelijkheid wordt gecreëerd omtrent de invulling van diens detentie en de mogelijkheden voor activiteiten gericht op re-integratie, maar geeft ook richting voor de beoordeling van een eventueel gratieverzoek. Het gegeven dat een dergelijk advies nu nog niet voorhanden is, betekent niet dat er in de tussenliggende periode geen gratieverzoeken kunnen worden ingediend en

**Directoraat-Generaal
Straffen en Beschermen**
Directie Sanctietoepassing en
Jeugd

Datum
2 september 2016

Ons kenmerk
794433

behandeld. Verschil met toekomstige praktijk is dat door de invoering van de periodieke toetsing op een meer *structurele* en *eenduidige* wijze wordt beoordeeld of een levenslanggestrafte in aanmerking komt voor re-integratieactiviteiten.

**Directoraat-Generaal
Straffen en Beschermen**
Directie Sanctietoepassing en
Jeugd

Zoals bij uw Kamer bekend, heeft de RSJ op 28 juni 2016 een advies uitgebracht inzake voornemens tot wijziging van de tenuitvoerlegging van de levenslange gevangenisstraf. De RSJ is kort gezegd van oordeel dat mede op grond van de Europese jurisprudentie uitzicht moet worden geboden op mogelijke beëindiging van de levenslange gevangenisstraf door middel van een tussentijdse toetsing van delictgevaarlijkheid. Deze toets moet na 15 jaar detentie door een rechter worden uitgevoerd, aldus de RSJ. De RSJ is voorts van oordeel dat het beginsel van resocialisatie voor alle gedetineerden – en dus ook voor levenslanggestraften – geldt, waartoe volgens de RSJ ook verlop behoort. Met resocialisatie bedoelt de RSJ de activiteiten die ik in mijn brief re-integratieactiviteiten noem. Zoals hierboven reeds gemotiveerd beschreven kies ik op grond van de uitspraken van het EHRM en de Hoge Raad voor een eerste toetsmoment na 25 jaar.

Datum
2 september 2016

Ons kenmerk
794433

Ook het Forum Levenslang heeft op 30 juni jl. een reactie op mijn brief van 2 juni jl. openbaar gemaakt³. Volgens het Forum levenslang zijn de grootste knelpunten van mijn voorstel dat de tenuitvoerlegging gedurende 25 jaar niet in het teken zal staan van resocialisatie, dat het review mechanisme niet binnen een bepaalde tijd plaatsheeft en dat de beslissing over vrijlating in handen blijft van een (politiek niet neutrale) bewindsman, die zijn beslissing (mede) laat afhangen van de gevoelens van slachtoffers en nabestaanden en van de impact van eventuele vrijlating op de maatschappij. Op deze punten van het Forum ben ik in het voorgaande uitgebreid ingegaan.

Met het bovenstaande meen ik ook de vragen van de leden van de fracties van PvdA, SP, CDA, D66, fractie Klein en de VVD met betrekking tot de EHRM-jurisprudentie, de gratieprocedure, de uitspraak van de Hoge Raad, de herbeoordeling en de reactie van de RSJ en het Forum Levenslang te hebben beantwoord. Hieronder volgen mijn antwoorden op de resterende vragen van de verschillende fracties.

Beleidswijziging en geen wetswijziging

Het lid van de fractie Klein en de leden van de VVD vragen waarom ik ervoor heb gekozen om dit voorstel in deze vorm naar de Kamer te sturen, in een brief en niet in de vorm van een wetsvoorstel. Het lid Klein vraagt op welke termijn ik voornemens ben om het voorstel tot wijziging van de tenuitvoerlegging van de levenslange gevangenisstraf in te dienen voor behandeling in beide Kamers.

Ik vind het van belang dat de levenslange gevangenisstraf in de toekomst ook opgelegd kan en zal blijven worden. Er is een dringende noodzaak om op korte termijn de tenuitvoerlegging van deze straf aan te passen, zodat de straf levensvatbaar blijft. Ik ben van mening dat ik met de voorgestelde wijzigingen in de tenuitvoerlegging van de levenslange gevangenisstraf voldoe aan de eisen die het EHRM stelt en acht een wetswijziging daarvoor niet noodzakelijk. Daarbij is bij een wetgevingstraject sprake van een proces van enige jaren. Dit verhoudt zich

³ <http://www.forumlevenslang.nl/nieuws/voorbereiding-plenair-kamerdebat-levenslange-gevangenisstraf/>

slecht tot de spoed waartoe de jurisprudentie ons maant. Van het indienen voor behandeling van een voorstel tot wijziging van de tenuitvoerlegging van de levenslange gevangenisstraf in beide Kamers is derhalve geen sprake.

**Directoraat-Generaal
Straffen en Beschermen**
Directie Sanctietoepassing en
Jeugd

Kritiekpunten geconsulteerde partijen

De leden van de SP-fractie vragen naar de kritiekpunten die zijn geuit door de geconsulteerde instanties. Ook de PvdA vraagt welke meningen leven bij het OM, de rechterlijke macht, de RSJ, de NOvA, de procureur-generaal bij de Hoge Raad en slachtofferorganisaties over de vraag wie uiteindelijk gaat beslissen over terugkeer in de maatschappij.

Datum
2 september 2016

Ons kenmerk
794433

Ik heb in mijn brief van 2 juni jl. aangegeven dat mijn voorstellen voor informele consultatie zijn voorgelegd. In algemene zin verwelkomen de geconsulteerde instanties mijn voornemen om wijzigingen aan te brengen in de tenuitvoerlegging van de levenslange gevangenisstraf, ook hadden zij nog enkele kritiekpunten. Het gaat dan bijvoorbeeld om de vraag wie uiteindelijk zal moeten beslissen op het advies van het adviescollege en op welk moment en door wie de beslissing wordt genomen of een levenslanggestrafte na een traject van activiteiten gericht op re-integratie op enig moment in aanmerking komt voor terugkeer in de maatschappij. Nu het niet om een formele consultatie gaat, acht ik het niet aangewezen om de reacties van de geconsulteerde instanties expliciet met u te delen.

Internationale vergelijking

De leden van de SP-fractie vragen of er andere landen zijn met een zelfde soort beleid, wat daar de ervaringen zijn en of deze de kritiek van het EHRM hebben doorstaan.

In 5 andere landen binnen Europa waaronder Nederland bestaat geen mogelijkheid van voorwaardelijke invrijheidsstelling van levenslanggestraften, maar is gratie wel mogelijk. Gelet op de jurisprudentie van het EHRM waarbij het Hof uitdrukkelijk aangeeft dat een gratieregeling aan de eisen van artikel 3 EVRM kan voldoen kan gesteld worden dat zowel Nederland als de overige landen voldoen aan de eisen als gesteld in artikel 3 EVRM.

Slachtoffers en nabestaanden

Leden van de fracties van het CDA en de VVD en het lid Klein hebben mij verschillende vragen gesteld die zien op de slachtoffers en nabestaanden.

De leden van het CDA vragen of en zo ja op welke wijze nadrukkelijk de mening en opinie van slachtoffers en nabestaanden zijn meegewogen in de aangekondigde beleidsvoornemens en hoe dit in een toekomstig wetgevingsproces geborgd zal worden. Zij vragen mij ook na te gaan of en zo ja op welke wijze de stem van de slachtoffers is meegewogen bij de rechterlijke uitspraken (zowel nationale als internationale) die hebben geleid tot de voorgestelde beleidswijziging. Het lid Klein heeft verschillende vragen gesteld over de concrete invulling van de rol van slachtoffers en nabestaanden bij de periodieke toetsing door het adviescollege. Leden van de VVD fractie hebben gevraagd of nabestaanden en slachtoffers net als bij de eerste toetsing na

vijfentwintig jaar ook bij vervolg toetsingen desgewenst in persoon door het adviescollege worden gehoord.

De levenslange gevangenisstraf kan worden opgelegd als het gaat om de meest ernstige misdrijven die zeer veel leed aan nabestaanden en slachtoffers hebben toegebracht en hun sporen hebben nagelaten in de samenleving. De ernst van het delict heeft direct invloed op de impact daarvan op slachtoffers en nabestaanden. Zij moeten de rest van hun leven proberen om te gaan met hetgeen hen is aangedaan. Met mijn voorgenomen beleidswijziging ga ik er zoals gezegd vanuit dat de levenslange gevangenisstraf toekomstbestendig is en opgelegd zal blijven worden. Dit is ook in belang van slachtoffers en nabestaanden. Ik hecht eraan dat de belangen van de slachtoffers en nabestaanden worden meegenomen in de door mij voorgestelde beleidswijzigingen. Zij hebben het recht te worden geïnformeerd en erkend. Aan dit recht zal betekenis worden gegeven door slachtoffers en nabestaanden op de hoogte te stellen van het proces rondom de toetsing en de eventuele beslissing aan te vangen met re-integratieactiviteiten. Dit proces zal met veel zorgvuldigheid worden omkleed. In lijn hiermee zijn slachtoffers en nabestaanden ook geïnformeerd over de door mij voorgestelde beleidswijzigingen.

De belangen van slachtoffers en nabestaanden wegen al steeds zwaarder mee in alle fasen en bij alle beslissingen in het strafproces. Slachtoffers van ernstige delicten of hun nabestaanden mogen spreken tijdens het strafproces, en daarbij kunnen slachtoffers per 1 juli jl. ook tijdens het strafproces een oordeel vellen over de schuldvraag en de gewenste strafmaat. Slachtoffers worden, indien zij dat wensen, geïnformeerd over het detentieverloop van de dader en bij beslissingen over verlop of invrijheidsstelling worden hun wensen en belangen meegewogen. Bij gratieprocedures wordt een slachtoffer- en nabestaandenonderzoek uitgevoerd. Uit voorgaande volgt dat de stem van slachtoffers en nabestaanden meeweegt in het oordeel van de rechter. Hieraan wordt met mijn voorgenomen beleidswijziging toegevoegd dat de belangen van slachtoffers en nabestaanden worden betrokken bij de periodieke toetsing. Gelet hierop, alsook op het feit dat de leden van het adviescollege in mijn optiek expertise dienen te hebben op het terrein van de strafrechtpraktijk, de tenuitvoerlegging van straffen en de positie van slachtoffers en nabestaanden, zal een levenslanggestrafte – ondanks het betrekken van de belangen van slachtoffers en/of nabestaanden bij de toets – niet als het ware twee keer worden veroordeeld voor hetzelfde delict, zoals wordt gevraagd door het lid Klein. Ik acht het dan ook niet nodig om op dit punt maatregelen te nemen. Dat een belangenbehartiger van de zijde van de gedetineerde zitting dient te nemen in het adviescollege lijkt mij om deze reden niet aangewezen.

Hoe de positie van slachtoffers en nabestaanden concreet kan worden meegewogen wordt gezien bij de inhoudelijke uitwerking van de beleidsvoornemens en in het implementatietraject. Zoals genoemd, heb ik voor ogen dat het adviescollege zal bestaan uit een voorzitter en leden die een uitgebreide expertise hebben in de strafrechtpraktijk, tenuitvoerlegging van straffen en de positie van slachtoffers en nabestaanden. Ik vind het belangrijk dat de leden oog hebben voor de diverse aspecten van de toets, zo ook de belangen van slachtoffers en nabestaanden. Daar waar de rechten van slachtoffers en

**Directoraat-Generaal
Straffen en Beschermen**
Directie Sanctietoepassing en
Jeugd

Datum
2 september 2016

Ons kenmerk
794433

veroordeelden tegenover elkaar staan, dient telkens een belangenafweging te worden gemaakt.

De belangen van slachtoffers en nabestaanden komen aan de orde bij de toetsing door het adviescollege, door een slachtoffer- en nabestaandenonderzoek uit te voeren. Er wordt onderzocht welke impact het misdrijf heeft (gehad) op hun persoonlijk leven. Als onderdeel daarvan kunnen slachtoffers, indien zij daar prijs op stellen, worden gehoord. Het slachtoffer- en nabestaandenonderzoek maakt in dezen deel uit van een veelomvattend onderzoek, op basis waarvan het adviescollege een advies uitbrengt aan de staatssecretaris van Veiligheid en Justitie. Dit stelt het adviescollege in staat de verschillende belangen tegen elkaar af te wegen en zo tot een gedegen en onderbouwd oordeel te komen ten aanzien van de verdere invulling van de tenuitvoerlegging van de levenslange gevangenisstraf.

**Directoraat-Generaal
Straffen en Beschermen**
Directie Sanctietoepassing en
Jeugd

Datum
2 september 2016

Ons kenmerk
794433

Standpunt Advocaat-Generaal Hoge Raad inzake levenslang

De leden van de D66 fractie vragen wat mijn reactie is op het standpunt van Advocaat-Generaal Machielse bij de Hoge Raad inzake de tenuitvoerlegging van de levenslange gevangenisstraf, de herbeoordeling en inzake het gratiebeleid, zoals verwoord in het advies van 24 mei jl.⁴ Ook vragen zij hoe ik voldoende draagvlak creëer voor het opleggen van de levenslange gevangenisstraf als rechters de grondslag daarvoor onvoldoende vinden en in strijd achten met de uit het EVRM voortvloeiende rechtsregels voor humane tenuitvoerlegging van de levenslange gevangenisstraf.

Het standpunt van de Advocaat-Generaal om zo snel mogelijk een rehabilitatietraject te bewerkstelligen wordt onderschreven. In dit verband merk ik op dat het resocialisatietraject van elke gedetineerde, waaronder een levenslanggestrafte, vanaf de eerste dag in detentie in gang wordt gezet. Met de introductie van een periodieke toets wordt op structurele wijze voorzien in het mogelijk starten van de re-integratiefase en het aanbieden van re-integratieactiviteiten. Zoals eerder aangegeven vormt de periodieke toets het voortraject van een gratieprocedure. Over het moment waarop de daadwerkelijke herbeoordeling van de levenslange gevangenisstraf zou moeten plaatsvinden ben ik eerder in deze brief reeds ingegaan.

Ik heb kennisgenomen van de notie van de Advocaat-Generaal dat het initiatief van gratiëring niet enkel in handen mag worden gelegd van de gedetineerde. Overwogen moet worden hoe en wanneer de rechter bij deze beoordeling kan worden betrokken en over welke bevoegdheden de rechter in dat verband zal moeten beschikken, aldus de Advocaat-Generaal. In zijn conclusie benadrukt de Advocaat-Generaal overigens wel dat hij de aanbevelingen met de nodige terughoudendheid maakt omdat hij zich beseft dat de voorstellen nog nader worden uitgewerkt. De Hoge Raad heeft de betreffende overweging van de Advocaat-Generaal (11.7.6) ook niet genoemd in zijn arrest van 5 juli 2016. Zoals ik hierboven al heb aangegeven is de samenhang tussen de periodieke toets en de gratieprocedure uiteraard een wezenlijk punt van aandacht.

⁴ ECLI:NL:PHR:2016:406

Het punt van het betrekken van de rechter bij de herbeoordeling, wordt meegenomen bij de nadere uitwerking van mijn voorstellen.

Voor de gehele uitwerking van de beleidswijziging geldt dat ik hierbij de uitkomsten van het debat met uw Kamer en de expertise van de verschillende instanties betrek. Ik ga er daarom van uit dat ik met de aanpassingen in de tenuitvoerlegging van de levenslange gevangenisstraf voldoende draagvlak creëer bij de rechterlijke macht en de levenslange gevangenisstraf opgelegd blijft worden.

**Directoraat-Generaal
Straffen en Beschermen**
Directie Sanctietoepassing en
Jeugd

Datum
2 september 2016

Ons kenmerk
794433

Levenslange gevangenisstraf in relatie tot tijdelijke gevangenisstraf

Leden van de VVD en de PvdA hebben mij verschillende vragen gesteld over hoe de levenslange gevangenisstraf zich, mede in het licht van de voorgenomen periodieke toetsing, verhoudt tot de tijdelijke gevangenisstraf.

De leden van de VVD vragen of in de door mij voorgestelde beleidswijzigingen het uitgangspunt blijft gehandhaafd dat levenslang in beginsel ook daadwerkelijk levenslang is. Tevens vragen zij mij toe te lichten waarom een levenslange gevangenisstraf per definitie substantieel langer zou moeten duren dan de maximale tijdelijke gevangenisstraf van dertig jaar. Indien voornoemd principe als vertrekpunt wordt gehanteerd, is vijftientwintig jaar dan een terecht moment om aan te vangen met een periodieke toetsing. De leden van de VVD vragen of het strafelement dat bestaat uit uitzicht op vrijlating niet voldoende onderscheid biedt tussen de maximale tijdelijke gevangenisstraf en de levenslange gevangenisstraf. De leden van de PvdA vragen of is onderzocht of het uitzicht op vrijlating een bepalend criterium is voor rechters om een tijdelijke of levenslange gevangenisstraf op te leggen. Deze laatste vraag dient daarbij ook te worden bezien in het licht van de veranderende maximale duur van tijdelijke detentie door de jaren heen.

Het opleggen van een levenslange gevangenisstraf is in ons rechtssysteem alleen mogelijk voor de ernstigste misdrijven, zoals moord, terroristische misdrijven en misdrijven tegen de veiligheid van de staat. In de zaken waarin levenslange gevangenisstraf in de afgelopen decennia is opgelegd, gaat het steeds om gevallen waarin een of meer personen van hun leven zijn beroofd. Ook de nabestaanden wordt blijvend en levenslang leed aangedaan. Ik acht het in lijn met het voorgaande dat een levenslange gevangenisstraf langer duurt dan de maximale tijdelijke gevangenisstraf. Er dient een significant verschil te zijn tussen het minimaal aantal jaren detentie bij een maximale tijdelijke gevangenisstraf en het minimaal aantal jaren detentie bij een levenslange gevangenisstraf. Met de door mij aangekondigde wijzigingen ten aanzien van de tenuitvoerlegging van de levenslange gevangenisstraf wordt aan het voorgaande voldaan. Bij de maximale tijdelijke gevangenisstraf van dertig jaar komt een gedetineerde in beginsel na twintig jaar in aanmerking voor voorwaardelijke invrijheidstelling. De voorgestelde wijzigingen houden in dat een levenslanggestrafte in ieder geval minimaal vijf jaar langer gedetineerd is dan iemand die wordt veroordeeld tot de maximale tijdelijke gevangenisstraf. Overigens houd ik daarbij vast aan het uitgangspunt dat een levenslanggestrafte in beginsel niet meer terugkomt in de maatschappij. Het verschil met de gedetineerden met een tijdelijke straf is dan ook daarin gelegen dat er geen concrete datum van invrijheidstelling is

vastgesteld, omdat levenslang in beginsel levenslang is. Dit verschil wordt niet (slechts) bewerkstelligd door het idee van het uitzitten van een gevangenisstraf die langer duurt dan de maximale tijdelijke gevangenisstraf, maar ook het feitelijk uitzitten van een straf die in ieder geval langer duurt dan de maximale tijdelijke gevangenisstraf.

**Directoraat-Generaal
Straffen en Beschermen**
Directie Sanctietoepassing en
Jeugd

Datum
2 september 2016

Ons kenmerk
794433

Het is aan de rechter om een keuze te maken over het opleggen van een tijdelijke gevangenisstraf of een levenslange gevangenisstraf. Bij het opleggen van de levenslange gevangenisstraf betracht de rechter grote zorgvuldigheid en terughoudendheid. Voor de misdrijven waarop in het Wetboek van Strafrecht levenslange gevangenisstraf is gesteld, kan de rechter ook de maximale tijdelijke gevangenisstraf opleggen. Die maximale tijdelijke gevangenisstraf is in 2006 verhoogd naar dertig jaar. Op deze wijze is gewaarborgd dat de rechter de afweging maakt of de ernst van de feiten en omstandigheden rechtvaardigen dat de hoogste straf die ons rechtssysteem kent, wordt opgelegd. Voorliggende beleidswijzigingen kunnen worden beoordeeld en bezien in de context van de thans geldende strafmaten.

Inventarisatie onder levenslanggestraften

De leden van de SP-fractie vragen of het klopt dat er in 2010 door DJI een enquête is gehouden onder de levenslanggestraften over onder andere hun detentiebeleving en wat met de resultaten ervan is gedaan. Ook vragen zij of ik bereid bent de (desnoods geanonimiseerde) resultaten van deze enquête aan de Kamer te doen toekomen.

Bij brief van 16 oktober 2009⁵ hebben de toenmalige minister en staatssecretaris van Justitie aangegeven dat het uitgangspunt van het nieuwe beleid ten aanzien van levenslanggestraften is dat samenplaatsen van levenslanggestraften de voorkeur heeft. Alleen als de levenslanggestrafte zelf aangeeft dat hij dat niet wenst, wordt niet tot samenplaatsen overgegaan. De RSJ had in haar advies 'Levenslang, perspectief op verandering' van 1 december 2006 namelijk aanbevolen dat naar het samenplaatsen van levenslanggestraften op een aparte afdeling gekeken dient te worden.

In het najaar van 2009 en het eerste kwartaal van 2010 waren 23 levenslanggestrafte gedetineerden bereid zich te laten interviewen over hun detentieomstandigheden en over het voornemen aparte afdelingen van levenslanggestraften te creëren gericht op langdurig verblijf. Uit de inventarisatie is gebleken dat een minderheid van de levenslanggestraften op een aparte afdeling met andere levenslanggestraften geplaatst wilde worden. Wel was een aanzienlijk aantal voorstander van afdelingen bestaande uit een combinatie van levenslanggestraften en langgestrafte gedetineerden. Mijn voorganger heeft als gevolg van de uitkomsten van de inventarisatie uw Kamer bij brief van 16 april 2012⁶ geïnformeerd dat er binnen het gevangeniswezen aparte afdelingen voor (levens)langgestraften zouden worden ingericht.

Ik ben bereid het rapport vertrouwelijk en geanonimiseerd ter inzage aan uw Kamer te doen toekomen.

⁵ Vergaderjaar 2009-2010, Kamerstuk 32123-VI nr. 10

⁶ Vergaderjaar 2011-2012, Kamerstuk 24587 nr. 464

Wettelijke regeling Koninkrijk

De leden van de SP vragen of het klopt dat volgens de wettelijke regeling van Sint Maarten de rechter na 25 jaar toetst of met voortzetting van de vrijheidsstraf nog enig doel wordt gediend, dit op Aruba en Curaçao na 20 jaar al gebeurt door de rechter en zo ja waarom hiervan wordt afgeweken met de voorgenomen beleidswijziging. De leden van de D66 fractie vragen waarom binnen het Koninkrijk verschillende regelingen bestaan voor de tenuitvoerlegging van de levenslange gevangenisstraf waarbij de eilanden wel en Nederland zich niet houdt aan de vereisten voor humane tenuitvoerlegging van de levenslange gevangenisstraf.

Het is juist dat op Sint Maarten en op Aruba en Curaçao de rechter na respectievelijk 25 en 20 jaar toetst of met de voortzetting van de levenslange gevangenisstraf nog enig doel wordt gediend. Het staat de landen binnen het Koninkrijk vrij om het strafrecht een eigen invulling te geven. Na de staatkundige hervormingen in 2010 hebben deze landen dan ook een eigen Wetboek van Strafrecht ingevoerd, waarbij is gekozen voor de introductie van een rechterlijke herbeoordeling van alle levenslange gevangenisstraffen na een vaste detentieperiode.

In Nederland bestaat reeds sinds de invoering van de levenslange gevangenisstraf de mogelijkheid om deze via gratie te beëindigen. Bij de beslissing op het gratieverzoek spelen naast de vergeldingscomponent en de ernst van het delict ook andere aspecten, zoals de leeftijd van een levenslanggestrafte, medische- en psychiatrische toestand en het recidiverisico. Het is niet op voorhand te zeggen of en, zo ja, na hoeveel jaar detentie de levenslanggestrafte geen gevaar meer zou vormen voor de samenleving. In sommige gevallen zal het gevaar voor de samenleving nooit verdwijnen en kan geen sprake zijn van invrijheidstelling. Met mijn voorgangers⁷ ben ik van mening dat het verlenen van gratie een veel bruikbaar instrument is dan herziening of voorwaardelijke invrijheidstelling op een vast moment. Er is immers altijd sprake van maatwerk en individuele toetsing.

Gelet op de eerder besproken jurisprudentie van het EHRM ben ik ervan overtuigd dat het op een gestructureerde en duidelijke wijze vormgeven van re-integratieactiviteiten maakt dat met de mogelijkheid van gratie aan de door het EVRM gestelde eisen wordt voldaan. Ik zie dan ook geen reden om met een volledig nieuwe wettelijke regeling te komen.

Verhoging strafmaximum doodslag en onderzoek naar mogelijkheid tot verhoging strafmaat moord

Leden van verschillende fracties (PvdA, SP en D66 en het lid Klein) hebben mij vragen gesteld over de voorbereiding van het wetsvoorstel waarmee het strafmaximum voor doodslag wordt verhoogd en over het onderzoek naar de mogelijkheden de strafmaat voor moord te verhogen.

**Directoraat-Generaal
Straffen en Beschermen**
Directie Sanctietoepassing en
Jeugd

Datum
2 september 2016

Ons kenmerk
794433

⁷ Vergaderjaar 2009-2010, Kamerstuk 32123-VI nr. 10

De PvdA heeft gevraagd of het niet voor de hand ligt de bepalingen ten aanzien van de voorbedachte raade zo aan te passen dat moord weer het misdrijf wordt dat de wetgever voor ogen heeft.

Met de wijziging in zijn jurisprudentie heeft de Hoge Raad juist beoogd om het vereiste van voorbedachte raade (weer) te interpreteren overeenkomstig de oorspronkelijke bedoelingen van de wetgever. Overigens bevat het Wetboek van Strafrecht geen bepalingen die specifiek zien op voorbedachte raade; het vormt een bestanddeel van enkele doleuze delicten en beschrijft daarmee een bepaalde kwaliteit van het vereiste opzet.

Leden van de SP-fractie en het lid Klein vragen of bij het WODC-onderzoek naar de mogelijkheden tot verhoging van de strafmaat voor moord van 30 naar 40 jaar ook wordt bekeken wat deze verhoging zou betekenen om de ambtshalve toetsing na vijftientig jaar te laten plaatsvinden én dus voor de lengte van de periode. De leden van de D66-fractie vragen wat met de strafmaatverhoging wordt beoogd en wat de aanleiding en noodzaak daarvan is, anders dan dat de strafmaat sinds invoering van het wetboek niet is gewijzigd. Ook vragen zij of ik bereid ben eerst te inventariseren bij de rechtspraak en rechtspraak of er behoefte bestaat aan een verhoging van de strafmaat, voordat het WODC onderzoek uitvoert.

Ik heb in mijn brief van 2 juni jl. meegedeeld dat ik het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatie Centrum (WODC) heb gevraagd een onderzoek uit te voeren naar de mogelijkheden tot verhoging van de strafmaat voor moord van 30 naar 40 jaar. Ik zal niet eerst inventariseren bij de rechtspraak en de rechtspraak of er behoefte bestaat aan een dergelijke verhoging.

De door mij voorgestelde wijzigingen in de tenuitvoerlegging van de levenslange gevangenisstraf worden niet betrokken bij voormeld onderzoek van het WODC. Op eventuele gevolgen van het verhogen van de maximale tijdelijke straf wil ik niet vooruitlopen.

De Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie,

K.H.D.M. Dijkhoff

**Directoraat-Generaal
Straffen en Beschermen**
Directie Sanctietoepassing en
Jeugd

Datum
2 september 2016

Ons kenmerk
794433